

โครงการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

๑. ชื่อโครงการ : โครงการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
  ๒. ลักษณะโครงการ : โครงการต่อเนื่อง
  ๓. ผู้รับผิดชอบโครงการ : กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครตรัง
  ๔. หลักการและเหตุผล : อ้างอิงจากพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ มาตรา ๕๐ ๕๓ ๕๔ และ ๕๖ เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการด้านสาธารณสุข เพื่อบำรุง รักษา และส่งเสริมสุขภาพ ให้แก่ประชาชน ในเขตพื้นที่พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณสุข โดยจัดให้มีการรักษาและการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔) กำหนดนโยบายการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้มีการกระจายอำนาจภาครัฐในการจัดบริการสาธารณะ เช่น การศึกษาและการสาธารณสุข ให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ และให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ และช่วงวัยทั้งวัยเด็ก และวัยชรา รวมถึงผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว กระทรวงมหาดไทยร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขมุ่งเน้นการรักษาพยาบาลแบบองค์รวม(Holistic) โดยประยุกต์ความรู้ทางการแพทย์และสังคมศาสตร์ในรูปแบบการผสมผสาน ซึ่งการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก ถือเป็นกระบวนการรักษา หรือฟื้นฟูสุขภาพอีกแนวทางหนึ่งซึ่งในปัจจุบัน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเริ่มได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในฐานะส่วนหนึ่งของแนวทางในการบรรเทาอาการเบื้องต้นโดยไม่ต้องใช้ยาที่มาจากสารเคมี โดยพื้นฐานแล้ว การแพทย์แผนไทย (Thai traditional medicine) หมายถึง กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา ป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ การผดุงครรภ์ การนวดไทย และรวมถึงการผลิตยาแผนไทย และการประดิษฐ์อุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการแพทย์แผนไทย โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา การแพทย์ทางเลือก คือ การรักษาพยาบาลอีก รูปแบบหนึ่ง แตกต่างไปจากการแพทย์แผนปัจจุบัน (Conventional medicine) ส่วนแพทย์ทางเลือก (Alternative medicine) หมายถึง การแพทย์ทางเลือกที่สามารถนำไปใช้ทดแทนการแพทย์แผนปัจจุบันได้ ซึ่งการแพทย์ทางเลือกที่มีวิธีการตรวจรักษา วินิจฉัยและการบำบัดรักษาที่มีหลากหลายวิธีการ ทั้งด้านการให้ยา การใช้เครื่องมือมาช่วยในการบำบัดรักษาและหัตถการต่าง ๆ เช่น การแพทย์แผนโบราณของจีน (Traditional Chinese Medicine) การแพทย์แบบอายุรเวชของอินเดีย เป็นต้น
- ในต่างประเทศนั้นการใช้แพทย์ทางเลือกเป็นที่ยอมรับในกว้างมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ซึ่งในประเทศไทย ประชาชนได้เริ่มหันมาสนใจการรักษาโรค และฟื้นฟูสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกเพิ่มขึ้น ตามลำดับและในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้มีนโยบายในการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกมากขึ้น เช่น สนับสนุนการอนุรักษ์สมุนไพรหายาก การรักษาโรคด้วยแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกทดแทนการแพทย์แผนปัจจุบันในโรงพยาบาล ส่งเสริมการผลิตและใช้งานผลิตภัณฑ์สมุนไพร และองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกตั้งแต่ระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการภารกิจของเทศบาลนครตรัง ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ที่กำหนดหน้าที่ให้เทศบาลต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ซึ่งการส่งเสริมสุขภาพหรือองค์ความรู้ด้านการรักษาหรือส่งเสริมสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย และแพทย์ทางเลือกถือเป็นหนึ่งในภารกิจที่เทศบาลจะต้องดำเนินการ

เทศบาลนครตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบรับผิดชอบดูแลสุขภาพของประชาชน ในเขตเทศบาลกว่า ๖ หมื่นคน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๖๖ ชุมชน พื้นที่ ๑๔.๗๗ ตารางกิโลเมตรซึ่งประชาชน ส่วนใหญ่ยังคงใช้บริการแพทย์แผนปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ คณะผู้บริหารได้เล็งเห็นว่าควรมีการเพิ่มทางเลือก ในการดูแลรักษา ฟันฟูและส่งเสริมสุขภาพที่สามารถเป็นส่วนเสริมหรือทดแทนการแพทย์แผนปัจจุบันได้ จึงมีนโยบายส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกในท้องถิ่น ผ่านโครงการส่งเสริมการแพทย์แผนไทย และแพทย์ทางเลือก ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมประชาคม การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการจัดตั้งสวนสมุนไพร ตัวอย่าง หรือแปลงสมุนไพรชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย และแพทย์ทางเลือก นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการบรรเทาอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยให้แก่ตัวเองและผู้อื่น ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

๕. วัตถุประสงค์

๕.๑ เพื่อให้ผู้ที่มีความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก หรือหมอพื้นบ้านสามารถ ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน กลุ่มประชาชนที่สนใจ หรือ อสม.

๕.๒ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความรู้ สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้กับตนเอง บุคคลในครอบครัวและชุมชนได้

๕.๓ เพื่อให้เขตเทศบาลนครตั้งมีแปลงสมุนไพรสาธิตในการเป็นสื่อกลางการถ่ายทอดความรู้ด้าน การแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก

๖. เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

๖.๑ จัดให้ความรู้ด้านแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกแก่ อสม. และประชาชนที่สนใจ จำนวน ๑๐๐ คน ในรูปแบบอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยแบ่งเป็น ๒ วันๆ ละ ๕๐ คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๕ คน

๖.๒ ขยายผลจากการจัดทำแปลงสาธิต ต่อยอดให้มีการปลูกสมุนไพรในชุมชน/ครัวเรือนหรือ ใช้สมุนไพรในครัวเรือน

เชิงคุณภาพ

๖.๓ ร้อยละ ๘๐ ของผู้รับบริการในโครงการฯ มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด

๗. วิธีการดำเนินการ สถานที่ดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการ

๗.๑ วิธีการดำเนินการ

๗.๑.๑ ประชาสัมพันธ์โครงการแก่ประชาชนในเขตเทศบาลนครตั้งทั้ง ๖๖ ชุมชน ผ่านทางตัวแทน ภาคประชาชน ชุมชน ทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน

๗.๑.๒ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดเตรียมเนื้อหาวิชาการวิทยากรในการอบรม

๗.๑.๓ ประชุมโครงการกับตัวแทนภาคประชาชน ชุมชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

๗.๑.๔ จัดเตรียมสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๗.๑.๕ แผนดำเนินงาน ใช้รูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการและทำกิจกรรมกลุ่ม จำนวน ๒ วัน

- บรรยายและฝึกปฏิบัติ เรื่อง “การปรุงยาในการทำหัตถเวชกรรมไทย”

- บรรยายและฝึกปฏิบัติ เรื่อง “หัตถเวชกรรมไทย”

- กิจกรรมบรรยายและฝึกปฏิบัติการ “การปรุงยาในการทำหัตถเวชกรรมไทย”

(แบ่งกลุ่มเข้าฐาน ๑ ฐาน)

- กิจกรรมบรรยายและฝึกปฏิบัติการ “หัตถเวชกรรมไทย” (แบ่งกลุ่มเข้าฐาน ๔ ฐาน)

๗.๑.๖ แบ่งกลุ่มปลูกสมุนไพรสาธิตบริเวณชุมชนบริเวณพื้นที่ในเขตเทศบาลนครตรัง

๗.๑.๗ ติดตามและประเมินผลโครงการ โดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

- แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังอบรมเชิงปฏิบัติการ
- แบบประเมินความพึงพอใจในโครงการ
- แบบสำรวจการปลูกสมุนไพรและการใช้สมุนไพรในครัวเรือน

๗.๒ สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลนครตรัง

๗.๓ ระยะเวลาดำเนินการ

๑ ตุลาคม ๒๕๖๓ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔

๔. งบประมาณ/ประมาณการค่าใช้จ่าย

ลำดับที่	รายการค่าใช้จ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
๑	<u>ค่าสมนาคุณวิทยากร</u> - วิทยากรบรรยาย(ผู้มีความรู้ด้านแพทย์แผนไทย/หมอพื้นบ้าน) ๑ คน x ๑ ชม.ๆ ละ ๑,๒๐๐ บาท x ๒ วัน = ๒,๔๐๐.- บาท - วิทยากรกลุ่ม(บรรยายฝึกปฏิบัติ) ๕ คน x ๕ ชม.ๆ ละ ๔๐๐ บาท x ๒ วัน เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐.- บาท	๒๒,๔๐๐.-
๒	<u>ค่าอาหารกลางวันและเครื่องดื่ม</u> - ค่าอาหารกลางวันและเครื่องดื่มของผู้เข้าร่วมโครงการและเจ้าหน้าที่ จำนวน ๖๕ คน x ๑ มื้อๆ ละ ๗๕ บาท x ๒ วัน = ๙,๗๕๐.- บาท	๙,๗๕๐.-
๓	<u>ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม</u> - ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มของผู้เข้าร่วมพิธีเปิด จำนวน ๑๐ คน x ๑ มื้อ ๆ ละ ๒๕ บาท x ๒ วัน = ๕๐๐.- บาท - ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มของผู้เข้าร่วมโครงการและเจ้าหน้าที่ จำนวน ๖๕ คน x ๒ มื้อ ๆ ละ ๒๕ บาท x ๒ วัน = ๖,๕๐๐.- บาท	๗,๐๐๐.-
	<u>ค่าวัสดุอุปกรณ์</u> - ค่าสมุนไพร ๘,๐๐๐.- บาท - ค่าอุปกรณ์เพื่อใช้ในการปรุงยา ได้แก่ ครกหิน, กะละมัง, ปั้นจุดเตา, แก๊ส, หัวแก๊ส, น้ำมันสำหรับทอด, น้ำมันระกำ, น้ำมันงา, หม้อต้มยา, จวัก, มีด, เขียง, สำลี เป็นต้น เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐.- บาท - ค่าอุปกรณ์ทำแปลงสาธิต ได้แก่ กระจ่าง, ดิน, ต้นไม้ เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท - ค่าวัสดุเครื่องเขียน เช่น แฟ้ม, ปากกา, สมุดบันทึก เป็นต้น เป็นเงิน ๕,๐๐๐.- บาท - ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานกลุ่ม เช่น กระดาษ, ปากกาเมจิก เป็นเงิน ๕๐๐ บาท	๓๓,๕๐๐.-

๕	- ค่าค่าเอกสาร ค่าพิมพ์เอกสาร และสิ่งพิมพ์ - ค่าเอกสารประกอบการอบรม จำนวน ๑๐๐ เล่มๆ ละ ๕๐ บาท = ๕,๐๐๐.- บาท - ค่าไวนิล (ขนาด ๑.๕ x ๓ ม. x ๑๓๐ บาท) เป็นเงิน ๕๘๕.- บาท - ค่าไวนิล (ขนาด ๐.๘ x ๑.๘ ม. x ๑๓๐ บาท) จำนวน ๔ แผ่น เป็นเงิน ๗๔๙.- บาท - ค่าป้ายชื่อสมุนไพรม เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๖,๓๓๔.-
๖	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น ได้แก่ พิวเจอร์บอร์ด, กระดาษทิชชู, กระจกพลาสติกใส่พันธุ์พืช, ผ้าคลุมโต๊ะ, ไมยขาว, แท่งไม้พลาสติก เป็นต้น	๑,๐๑๖.-
รวมทั้งสิ้น (หนึ่งแสนบาทถ้วน)		๑๐๐,๐๐๐.-

หมายเหตุ ค่าใช้จ่ายทุกรายการสามารถถัวเฉลี่ยกันได้

๙. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เชิงปริมาณ

- ผู้เข้าร่วมโครงการจากตัวแทนชุมชนในเขตเทศบาลนครตรัง ๑๐๐ คนและเจ้าหน้าที่ ๑๕ คน

เชิงคุณภาพ

- ร้อยละ ๘๐ ของผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมในโครงการตั้งแต่ระดับมากถึงมากที่สุด
- ร้อยละ ๗๐ ของผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเพิ่มขึ้น
- มีพื้นที่ตัวอย่างในการเป็นสื่อกลางถ่ายทอดความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกอย่างน้อย ๒ แห่ง

๑๐. การประเมินผลโครงการ (ระบุว่าประเมินผลโครงการอย่างไร/ใช้เครื่องมืออะไร)

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ
ร้อยละ ๘๐ ของผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมในโครงการตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป	$= \frac{\text{จำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจระดับมากขึ้นไป}}{\text{จำนวนผู้ประเมินทั้งหมด}} \times 100$	แบบประเมินความพึงพอใจ
ร้อยละ ๗๐ ของผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกหลังการอบรมผ่านเกณฑ์ ร้อยละ ๖๐	$= \frac{\text{จำนวนผู้ที่ได้คะแนนแบบทดสอบผ่านเกณฑ์}}{\text{จำนวนผู้ทำแบบทดสอบทั้งหมด}} \times 100$	แบบทดสอบก่อน-หลังในการทำกิจกรรม
มีพื้นที่ตัวอย่างในการเป็นสื่อกลางถ่ายทอดความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกอย่างน้อย ๒ แห่ง	จำนวนแปลงสาธิตทั้งหมด > ๒	มีแปลงสาธิตสมุนไพรอย่างน้อย ๒ แห่ง

๑๑. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

ปีงบประมาณ ๒๕๖๒ การทดสอบก่อนและหลังการอบรม มีผู้ทำแบบทดสอบทำคะแนนได้มากขึ้น จำนวน ๕๕ คน คิดเป็น ร้อยละ ๘๑.๙๔ คะแนนเท่าเดิมจำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๗ และคะแนน ลดลงจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๘ จึงสรุปได้ว่าหลังจากการอบรมมีจำนวนผู้ทำคะแนนแบบทดสอบหลัง อบรม(Post-test) มากกว่าก่อนการอบรม(Pre-test) ร้อยละ ๘๑.๙๔ ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ ๘๐) ระดับความพึงพอใจเฉลี่ย ที่ระดับ ๑ (น้อยที่สุด) ร้อยละ ๐.๐๐ ระดับ ๒ (น้อย) ร้อยละ ๐.๔๘ ระดับ ๓ (ปานกลาง) ร้อยละ ๑๑.๙๐ ระดับ ๔ (มาก) ร้อยละ ๔๘.๙๓ และระดับ ๕ (มากที่สุด) ร้อยละ ๓๘.๖๙ ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามมีความพอใจตั้งแต่ระดับ มาก ขึ้นไปร้อยละ ๘๗.๖๒

ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ไม่ได้จัดโครงการเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙)

๑๒. ผลคาดว่าจะได้รับ

๑๒.๑. มีการนำองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยแพทย์ทางเลือก/หมอฟันบ้าน ไปใช้ในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว

๑๒.๒ ร้อยละ ๘๐ ของผู้เข้าร่วมในโครงการฯ มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด

ผู้รับผิดชอบโครงการ

(นายพูนนัส ขาติลีหยา)

ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

ผู้เสนอโครงการ

(นายমনะ โสสนุย)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

การให้ความเห็นชอบโครงการ

เห็นชอบ

ไม่เห็นชอบ เพราะ .....

การอนุมัติโครงการ

อนุมัติ

ไม่อนุมัติ เพราะ .....

ลงชื่อ.....

(นางจันทิพย์ รังสิปการ)

(รองปลัดเทศบาล ปฏิบัติราชการแทน

ตำแหน่ง.....นายกเทศมนตรีนครตรัง.....

ลงชื่อ.....

(นายวัลลภ ช้วยบำรุง)

(ปลัดเทศบาล ปฏิบัติหน้าที่

ตำแหน่ง.....นายกเทศมนตรีนครตรัง.....

กิจกรรมปลูกตัวอย่างสมุนไพรตามโครงการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ในชุมชน

วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๔ งานเผยแพร่และฝึกอบรม จัดเจ้าหน้าที่จัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ แก่อาสาสมัครสาธารณสุข โดยกิจกรรมประกอบด้วยการแนะนำการให้ความรู้ผ่าน Application Line และการมอบสมุนไพรแก่อาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อนำไปปลูกในชุมชนเป็นเพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้สมุนไพร รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้และจุดขยายพันธุ์สมุนไพรที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้ การอนุรักษ์พันธุ์ และการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรของชาวนครตรังอย่างยั่งยืน

